

مطالعه تطبیقی ابعاد و مؤلفه‌های فرایند یاددهی - یادگیری نظامی در مؤسسات آموزش عالی نظامی کشورهای اسلامی

پژمان صالحی^۱

سیف‌الله فضل‌الهی^{۲*}

علی اکبر خوش‌گفتار مقدم^۳

چکیده

با توجه به تهدیدهای گسترده، وجود دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی نظامی در کشورهای اسلامی، می‌تواند نقش با اهمیتی در انتقال سواد و مهارت نظامی به دانشجویان و کارکنان ارتش‌های این کشورها داشته باشد. هدف مقاله حاضر مطالعه تطبیقی کشورهای اسلامی در حوزه یاددهی^۱ یادگیری نظامی است که طی آن به صورت موردی دو کشور ایران و مالزی از منظر شاخص‌های یاددهی^۲ یادگیری نظامی در بازه زمانی پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی (ره) (به سال ۱۹۷۹ میلادی) و مقطع زمانی پس از انقلاب اصلاحات مالزی به رهبری ماهاتیر محمد (به سال ۱۹۸۱ میلادی) مورد بررسی قرار گرفته است. در پژوهش حاضر به سنجش و مطالعه وضعیت تعلیم و تربیت نظامی با توجه به شاخص‌های کلیدی یاددهی^۳ یادگیری در دانشگاه افسری نیروی زمینی دو کشور پرداخته شده است. روش پژوهش حاضر نیز از نوع مطالعات اسنادی^۴ تطبیقی و با بهره‌گیری از شیوه تحلیل محتوا و نیز روش پیمایشی است. نتایج بدست آمده در این تحقیق نشان می‌دهد که پس از رخداد انقلاب اسلامی ۱۹۷۹ ایران و تقریباً مقارن با انقلاب اصلاحات مالزی توسط ماهاتیر محمد در سال، دستاوردهای یاددهی^۵ یادگیری ایران در حوزه آموزش عالی نظامی چشم‌گیرتر بوده است.

واژگان کلیدی:

دانشگاه افسری نیروی زمینی ایران، دانشگاه افسری مالزی، انقلاب، علوم و فنون نظامی، یاددهی - یادگیری نظامی.

^۱ . استادیار مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم

^۲ . استادیار مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم

^۳ . دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم

* نویسنده مسئول: Email: Fazlollahigh@yahoo.com

مقدمه

به اعتقاد برخی صاحب‌نظران معیار نهائی برای قدرت ملی کشورها، در توانمندی نظامی آنها نهفته است (فالک^۱، ۲۰۰۸). یکی از مهمترین شاخص‌هایی که در حوزه توانایی‌های نظامی مطرح است، بررسی و شناخت عناصر و عوامل مؤثر بر قدرت نظامی و تبیین شاخص‌های محاسبه‌ی توان نظامی کشورهاست (زرقانی، ۱۳۸۷). از مؤلفه‌های با اهمیت در سنجش توانمندی نظامی؛ برخورداری ارتش‌ها از نیروهای نظامی آماده و آموزش دیده است که ارزیابی اثربخشی آموزشی از طریق شاخص‌های مناسب می‌تواند معیار مطلوبی برای ارزشیابی قدرت نظامی کشورها باشد (زرقانی، ۱۳۷۸). یکی از عوامل مؤثر در ارتقای سطح آمادگی نیروهای نظامی کشورها به اثربخشی و کیفیت آموزش‌هایی باز می‌گردد که به صورت تئوری و عملی به آنها منتقل می‌شود و اصطلاحاً از آن با عنوان فرایند یاددهی^۲ یادگیری نظامی یاد می‌شود (بینیتی جوهری^۲، ۲۰۱۴). بنابراین مهمترین وجه اقتدار و توسعه پایدار کشورها در روابط بین‌المللی قدرت نظامی آنها است؛ زیرا در صورت استفاده عامل تعیین کننده‌ای در مناقشات خواهد بود و در صورت استفاده نشدن نیز در شکل‌گیری و جهت‌دهی به روابط میان دولت‌ها مؤثر خواهد بود (شاهنده، ۱۳۷۴) در واقع قدرت نظامی الگوهای روابط بین‌المللی، سیاست‌های تجاری، رشد اقتصادی، هویت بخشی کشورها و آغاز یا پایان دادن به جنگ‌ها را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد (فیروزآبادی و همکاران، ۱۳۹۱). امروزه با توجه به گستره جغرافیایی و سیاسی جهان اسلام و لزوم مبارزه با تهدیدهای دشمنان در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و نظامی؛ وجود نیروی دفاعی آماده، آگاه، مقتدر، برخوردار از دانش و مجهز به فن‌آوری‌های روز از ضروریات به شمار می‌رود. تقویت بنیه دفاعی جهان اسلام به عنوان یک امت واحد، ضرورت بهبود و ارتقای سیستم‌های آموزش نظامی در سطوح عالی و دانشگاهی را بیش از پیش نمایان می‌سازد (خادم الحسینی). مسئله دفاع و تقویت قدرت نظامی از طریق توانمندسازی دانشی نیروهای نظامی در کشورهای اسلامی بسیار حائز اهمیت است، اما مشاهده می‌شود در مطالعات اندکی به بررسی کامل ابعاد، مؤلفه‌ها و نتایج بهینه‌سازی فرایند یاددهی یادگیری نظامی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی نظامی پرداخته شده است از این رو مسئله اصلی تحقیق حاضر تلاش برای یافتن ابعاد و مؤلفه‌های فرایند یاددهی^۲ یادگیری در دانشگاه افسری نیروی زمینی ارتش و جنبه‌های مربوط به آن و ارائه راهکار چگونگی بهبود و توسعه آن از طریق مطالعه تطبیقی با کشور مالزی است. قلمرو موضوعی تحقیق حاضر

---

1. Falk

2. binti Juhary

مطالعه‌ی تطبیقی ابعاد و مؤلفه‌های یاددهی^۱ یادگیری در مؤسسات آموزش عالی نظامی در ایران و مالزی می‌باشد که به صورت موردی در دانشگاه افسری نیروی زمینی ایران و دانشگاه عالی دفاع ملی مالزی به روش توصیفی- تطبیقی و نیز پیمایشی در قلمرو زمانی ۱۹۷۹ تا ۲۰۱۷ یعنی بازه زمانی مقارن با دو انقلاب اسلامی ایران و انقلاب اصلاحات مالزی صورت گرفته است. قلمرو مکانی این پژوهش نیز به دانشگاه افسری نیروی زمینی ارتش و دانشگاه عالی دفاع مالزی مربوط می‌شود. روابط دو کشور مسلمان ایران و مالزی از نزدیکترین مناسبات سیاسی در شرق آسیا محسوب می‌شود. پیش از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ میلادی، دو کشور روابط سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی دو جانبه‌ی چندانی با یکدیگر نداشتند، ولی پیروزی انقلاب اسلامی، سرآغاز فصل جدیدی برای همکاری‌های متقابل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی دو کشور محسوب می‌شود تا آنجا که دو کشور علاوه بر تأسیس سفارتخانه در کشور مقابل، به تنظیم تفاهم نامه‌های همکاری فراوانی نیز در بخش‌های مختلف علمی، صنعتی، اقتصادی و غیره اقدام نمودند (برادران شرکاء، ۱۳۸۸). دوره نخست وزیری مهاتیر محمد (۱۹۸۱ - ۲۰۰۳) یکی از دوره‌های اصلی انقلاب توسعه‌ای برای کشور مالزی محسوب می‌شود (شیرزادی، ۱۳۹۶). مالزی در حال حاضر، اولین کشور پیشرفته اسلامی و هفدهمین کشور پیشرفته جهان به شمار می‌رود (برازش، ۱۳۸۹). حال با تفصیل فوق‌الذکر تحقیق حاضر می‌کوشد تا از طریق مطالعه تطبیقی کمی، کیفی و تحلیلی به بررسی ابعاد فرایند یاددهی^۱ یادگیری در مؤسسات آموزش عالی نظامی دو کشور اسلامی ایران و مالزی با توجه به معیارها و شاخص‌های مهم آموزشی بپردازد. هر چند مباحث یاددهی^۱ یادگیری برای مؤسسات آموزش عالی نظامی در کشورهای مختلف با توجه به شرایط بومی، اجتماعی، فرهنگی و سطح برخورداری از فن‌آوری‌ها و سایر رویکردهای زمینه‌ای، دارای ادبیات موضوعی یکسانی نیست (دیبس^۱، ۱۹۸۹)، اما مفاهیم مورد بحث در این تحقیق، با هدف افزایش بنیه‌ی دانش نظامی و ارتقای سطح آمادگی دفاع ملی از طریق استقرار نظام آموزش و یادگیری پیشرفته و مؤثر نظامی انجام شده است. بر این اساس، با استفاده از رهیافت پژوهش‌های توصیفی- اسنادی و مرور بسیاری از منابع در دسترس، ویژگی‌های فرایند یاددهی^۱ یادگیری دانشگاه‌های نظامی دو کشور در ابعاد و مؤلفه‌های گوناگون با بهره‌گیری از شیوه‌های تحلیل محتوا با یکدیگر مقایسه و آنگاه با در نظر گرفتن شوون مختلف مربوط به شاخص‌های فرایند یاددهی یادگیری، سنجش وجوه تشابه، افتراق، خلاف و وفاق صورت گرفته و نتیجه‌گیری‌های لازم براساس آن انجام شده است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

جغرافیای جهان اسلام منطقه‌ای مشتمل بر یک مجموعه‌ی پیوسته از کشور مغرب در شمال آفریقا تا شبه قاره هند و آسیای مرکزی و از قزاقستان تا مشرق آفریقا و چند قسمت ناپیوسته در جنوب و جنوب شرقی آسیا و اروپا و حوزه‌های کوچک مسلمان نشین جهان می‌باشد (گلی زواره، ۱۳۸۶). جغرافیای گسترده جهان اسلام، با داشتن ظرفیت‌های عظیم اقتصادی و اجتماعی در کنار منابع عظیم انرژی در طول تاریخ همواره مورد طمع قدرت‌های بزرگ و استعمارگران بوده است (مجتهدزاده، ۱۳۷۹). خداوند متعال در آیه ۶۲ از سوره مبارکه انفال می‌فرماید: " وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ قُوَّةٍ وَمِن رِّبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِّن دُونِهِمْ لَأَ تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَأَ تَظْلَمُونَ ". امام خمینی (ره) رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران در تفسیر آیه فوق، ضرورت و اهمیت قدرت نظامی و دفاعی در جهان اسلام را چنین بیان می‌فرماید: اسلام دوگونه نظام دارد؛ که یکی از آنها نظام اختیاری است که در مواقع آرامش انجام می‌گیرد و آن وقتی است که به حسب مقتضیات زمان، دولت نه مهاجم است و نه مدافع، در این صورت خداوند تمام افراد صالح را ترغیب کرده به آموختن علوم و فنون جنگی به هر طور که موقعیت اقتضا کند (صحیفه امام (ره)، ج ۱۲). ماهاتیر محمد در بیان لزوم اقتدار کشورهای اسلامی چنین می‌گوید: هر چه کشورها قدرتمندتر باشند، اثرگذارترند و همه کشورهای اسلامی باید برای قدرتمند شدن نه فقط در جنبه‌های مادی که در ابعاد نظامی و دفاعی نیز تلاش کنند. وی معتقد است کشورهای اسلامی از جمله مالزی باید در بُعد نظامی تقویت و قدرتمند شوند (توکلی، ۱۳۸۶).

فرایند یاددهی - یادگیری و اهداف و اهمیت آن

در گذشته "یاددهی" یادگیری را علم و هنر تعلیم و تربیت می‌خواندند و اغلب مترادف با واژه "تدریس" یا "آموزش و تعلیم" نیز به کار برده می‌شده است ولی امروزه فرایند "یاددهی یادگیری" مفهومی گسترده‌تری یافته و در موارد مختلفی به کار می‌رود که از آن جمله می‌توان به علم، اخلاق، فلسفه، فنون مختلف و آفرینش آثار زیبا و غیره اشاره نمود (مشایخ، ۱۳۹۴). مهمترین دستاوردی که از فرایند یاددهی یادگیری انتظار می‌رود، این است که فراگیران با استفاده از روش‌های منتج از آن؛ به جای آنکه نگرش‌ها و مهارت‌های خود را مستقیماً از معلمان و مربیان خود دریافت کنند، بتوانند با راهنمایی معلمان، به کشف و نوآوری یافته‌ها و ایده‌های جدید رسیده و بیاموزند که به چه دانش، نگرش و یا مهارتی نیازمندند و چگونه و از چه راهی می‌توانند آن را به دست آورند (لرکان، ۱۳۹۰). در تعریفی دیگر فرایند "یاددهی" یادگیری را اصطلاحی نامیده‌اند که عموماً به استراتژی‌ها یا

راهبردهای آموزشی مربوط می‌شود. برخی محققان نیز از آن به عنوان سبک یادگیری یاد می‌کنند (سازبو^۱، ۲۰۱۳). پاره‌ای از صاحب‌نظران نظیر: اسکيفرل^۲ (۲۰۱۰)، فرایند یاددهی یادگیری دانشگاهی را سازماندهی و عملیاتی کردن موقعیت‌های "تدریس^۳ یادگیری" در دانشگاه می‌دانند؛ در این تعریف اگر سازماندهی آموزش و تعلیم، مباحث مفهومی را درباره دانشگاه مطرح نماید، عملیاتی کردن موقعیت‌های یادگیری نیز بر مرتبط ساختن مفاهیم با میدان واقعی تأکید می‌کنند (اسکيفرل، ۲۰۱۰). اولمان^۴ (۲۰۰۶) نیز تعریفی متفاوت برای فرایند یاددهی^۵ یادگیری دانشگاهی مطرح می‌کند وی یاددهی^۶ یادگیری دانشگاهی را چیزی می‌داند که به تهیه، تولید، طراحی و اجرای شیوه‌های آموزشی، یاددهی، یادگیری و به‌ویژه روش‌های آن مربوط می‌شود (اولمان، ۲۰۰۶). دوپون و اوساندون^۷ (۲۰۰۳) ابعاد متفاوت یاددهی^۸ یادگیری دانشگاهی را به این شرح معرفی می‌نمایند: نخست: انگیزه و شوق تحصیلی، دوم: فرهنگ‌سازمانی دانشگاه، سوم: نظارت نهادی دانشگاه بر آموزش، چهارم: تجارب ارزیابی دانشگاهی (دوپون و اوساندون، ۲۰۰۳).

فرآیند یاددهی - یادگیری آموزش‌های نظامی

استقرار نظام یاددهی^۹ یادگیری نظامی، مقدمه‌ای اجرای اثربخشی فرایند "یاددهی، یادگیری" در مؤسسات عالی نظامی محسوب می‌شود (وان ری^{۱۰}، ۲۰۰۲). این واژه به لحاظ ریشه‌ی لغوی و استعمال در علوم و فنون نظامی و دفاعی برای نخستین بار در ادبیات کشورهای انگلوساکسون مورد استفاده قرار گرفته است (وان ری^{۱۱}، ۲۰۰۲). هارتمن^{۱۲} (۲۰۰۰) نیز در تحقیق خود بیان نموده است که مباحث مرتبط با یاددهی^{۱۳} یادگیری علوم و فنون نظامی در سطح مؤسسات آموزش عالی نظامی برای نخستین بار در قرون ۱۸ و ۱۹ میلادی مطرح شده است وی در تحقیق خود ضمن اشاره به مطالعات هامبولدی نشان داده که یاددهی^{۱۴} یادگیری نظامی در مقوله‌ی ارائه آموزش‌های عمومی و تخصصی دارای سه بخش مهم است که عبارتند از: نخست: شکل‌گیری شخصیت دانشجویان به عنوان افسرانی کارآمد و برخوردار از دانش و مهارت؛ دوم: ارتقای سطح بهره‌وری سازمان‌های دفاعی و نظامی؛ سوم: ارتقا و تقویت بنیه

-
1. Szabo
  2. Schifferle
  3. Ullman.
  4. Dupont, P. Ossandon, M.
  5. van Ree
  6. van Ree
  7. Hartmann

نظامی و دفاعی جامعه به عنوان زمینه‌ساز توسعه اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی کشورها (هارتمن، ۲۰۰۲). تويسکا^۱ (۲۰۰۳) بیان می‌دارد که مباحث یاددهی^۰ یادگیری نظامی در دوره‌های پس از طرح درس‌های عملیاتی علوم و فنون نظامی ایجاد شده است و از منظر چرایی نیز در فلسفه‌ی تعلیم و تربیت نظامی مورد بررسی قرار می‌گیرد (تویسکا، ۲۰۰۳). یاددهی^۰ یادگیری نظامی ابزاری است که از آن برای حل مسائل آموزشی در حوزه علوم و فنون نظامی به صورت سیستمی استفاده می‌شود (فلورین، ۲۰۰۲). همچنین یاددهی یادگیری نظامی در سطح آموزش عالی بعضاً دارای وجوه منحصر به فردی است که آن را از آموزش‌های مرسوم دانشگاهی، متمایز می‌سازد. شانگ و نیلسون^۲ در تحقیق خود ابعاد یاددهی^۰ یادگیری نظامی را به شرح زیر بیان می‌نمایند:

نخست: استفاده از ظرفیت‌ها و تجارب کارکنان خبره و مجرب در نظام آموزش عالی نظامی برای انتقال فنون و مهارت‌های نظامی به فراگیران؛ در این حالت پرسنل باتجربه در نقش مربی می‌توانند تخصص‌های فنی خود را با فراگیران به اشتراک بگذارند؛ دوم: فراگیران برای مواجهه با شرایط سخت آموزش داده شده و آماده می‌شوند؛ سوم: یکی از زمینه‌های مهم آموزشی برای فراگیران در محیط‌های نظامی، توانایی تعامل با دیگران و انجام کار تیمی در راستای انجام وظایف و تحقق اهداف و مأموریت‌ها به نحو اثربخش و کارآمد است؛ چهارم: ارائه آموزش‌های تئوری و عملی به فراگیران باید به گونه‌ای باشد که آنها را برای فعالیت در رسته‌های مختلف نظامی و برای سازمان‌های مورد نیاز در نیروهای مسلح آماده سازد؛ پنجم: در دانشگاه‌های نظامی، برای فرایند انتقال مهارت‌های فنی، مربیان و مدرسان علاوه بر ایفای نقش مدرس می‌توانند مدیران نظامی یا فرماندهانی باشند که بر نحوه پیاده‌سازی تاکتیک‌ها و فنون نظامی، اشراف عملیاتی دارند و این سبب می‌شود اهداف مورد انتظار جریان "یاددهی - یادگیری" به صورتی بهینه محقق شود (شانگ و نیلسون، ۲۰۰۷). در عرصه حفظ امنیت مرزهای اسلام و مقابله با تهدیدات دشمنان نیز نیروهای نظامی در کشورهای اسلامی همواره با تغییرات پرشتابی مواجه هستند. از این رو همگام با روند رشد و توسعه فن‌آوری‌های نظامی لازم است در راستای کسب دانایی و افزایش توانایی‌های علمی و عملی اثربخش افسران دانش آموخته؛ ارتقای ظرفیت‌های فرایند "یاددهی - یادگیری" نیز متناسب با نیازهای کاربردی نیروهای مسلح به عنوان ضرورتی اساسی در برنامه‌ریزی‌های راهبردی و عملیاتی مد نظر قرار گیرد (تهامی، ۱۳۸۴). با نگاهی به آثار، اندیشه‌ها و نظرات امام خمینی (ره) و رهنمودها و تدابیر مقام

---

1. Toiskallio

2. Schunk and Nielson

معظم رهبری (مد ظله العالی)، با تکیه بر اصول تعلیم و تربیت، در بند «پ» دکترین آموزشی نیروهای نظامی چنین آمده است: شکستن مرزهای دانش برای تولید علوم و فنون دفاعی و امنیتی پیشرفته، فراتر از دانش موجود جهانی، بر پایه خلاقیت و نوآوری، استفاده بهینه از دانش بشری، بهره‌گیری از تجربیات اساتید مجرب تعلیم و تربیت به عنوان محوری اساسی در آموزش‌های نیروهای نظامی در راستای ایجاد سازمانی یادگیرنده که توانمندی و اعتماد به نفس کارکنان را توسعه دهد، همواره مورد تأکید است (دهقان و همکاران، ۱۳۹۱). همچنین ایشان می‌فرمایند: جوانان عزیز ما در دانشگاه افسری و همه دانشگاه‌های نظامی کشور با دو هدف به کار و تحصیل اشتغال دارند، هدف اول: دانش و هدف دوم: آمادگی و تربیت نظامی (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳). همچنین ایشان در جایی دیگر می‌فرمایند: آموزش‌های نظامی، علاوه بر تقویت عزم و ایمان، باید دل را نیز نیرومند نمایند تا جسم نیرومند و سلاح نیرومند را بتوانند به کار گیرند (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴).

از ادبیات توسعه منابع انسانی چنین بر می‌آید که سرمایه‌گذاری در آموزش و بهسازی کارکنان با رویکردهای بهره‌وری فردی و سازمانی ارتباط دارد (فرهادی، ۱۳۹۶). فعالان عرصه مدیریت و منابع انسانی، آموزش‌های رسمی از طریق مراکز آموزش عالی را به عنوان یک عنصر حیاتی و جامع در توسعه افراد و سازمان‌ها تلقی می‌کنند (رشیدزاده، ۱۳۸۹). از مهمترین اهدافی که در آموزش‌های عالی مد نظر قرار می‌دهند، تسهیل یادگیری و افزایش مهارت‌ها و شایستگی‌های کاری است (فالك، ۲۰۰۸). منظور از آموزش‌های نظامی، تمامی فعالیت‌های آموزشی است که برای کسب مهارت، دانش و ایجاد نگرش در راستای تخصصی مورد نیاز به طور رسمی در قالب دوره‌های رزم مقدماتی، دوره‌های زبان انگلیسی و آموزش‌های فنی و عملیاتی به اشکال تئوری و عملی به فراگیران عرضه می‌شود (فرهادی و همکاران، ۱۳۹۶). بنابراین یکی از اهداف ارائه آموزش‌های نظامی در دانشگاه‌های افسری، اثرگذاری و بهبود مؤلفه‌های روانی و جسمانی فراگیران است (فرانک، ۲۰۰۴). برخی از ابعاد تعلیم و آموزش نظامی عبارتند از: ارتقای سطح اعتماد به نفس، تعهد و مسئولیت‌پذیری، کاهش اضطراب و استرس، اطاعت‌پذیری فراگیران، رازداری، انضباط، رابطه اجتماعی مؤثر در قالب گروه‌های نظامی، مقابله با افسردگی و مدیریت بهینه زمان، تقویت استقامت، چابکی و افزایش سطح آمادگی جسمانی فراگیران (فرهادی و همکاران، ۱۳۹۶). در بیانی دیگر محور اصلی یاددهی^۵ یادگیری نظامی، انضباط معنوی بیان شده است. در این دیدگاه اصلی‌ترین هدف تعلیم و تربیت نظامی در سطح دانشگاه‌های افسری؛ تربیت نظامی، ولایت‌پذیری و تقویت تقوای الهی معرفی شده و مهمترین رسالت و مأموریت مراکز آموزش عالی نظامی، آموزش و پرورش افسرانی است که با قلبی

مطمئن و سرشار از ایمان به خداوند و برخوردار از بصیرت و آگاهی، توان تشخیص مسائل حرفه‌ای در حوزه نظامی را داشته و با اعتقادی راسخ در زمان و مکان مناسب عمل صالح و مناسب را انجام دهند (رشیدزاده، ۱۳۸۹). از طرفی یکی از مواردی که از دیر باز در سیستم‌های آموزش علوم و فنون نظامی مطرح بوده است، شیوه تدریس و نحوه انتقال دانش به فراگیران و روش ارزیابی صلاحیت‌های علمی و مهارتی فارغ التحصیلان دانشکده‌های نظامی است به گونه‌ای که بتوانند در شرایط واقعی و در عملیات‌های نظامی، مدافع مرزهای کشور باشند. این مهم در ادبیات یاددهی^۱ یادگیری با عنوان تضمین کیفیت آموزش‌های نظامی یاد می‌شود (زاینال عبیدین^۱ و همکاران، ۲۰۱۲).

پیشینه و کارکرد مؤسسات آموزش عالی نظامی در جهان

تاریخچه بنا نهادن مؤسسات آموزش عالی نظامی در جهان به حدود قرن نوزدهم باز می‌گردد که در آن مؤسسه آموزش عالی نظامی "وست پوینت" توسط ایالات متحده در سال ۱۸۰۲ میلادی تأسیس گردید (پایله^۲، ۲۰۱۳). در این مؤسسه‌ی آموزشی، دانشجویان علوم و فنون نظامی و دفاعی پس از طی آموزش‌ها و دوره‌های نظری و عملی آکادمیک فارغ التحصیل شده و در بخش‌های مختلفی از ارتش یا صنایع نظامی و دفاعی فراخور نوع صلاحیت علمی و تخصصی به کار گرفته می‌شدند. پس از آن دانشسرای عالی نظامی "سن سیر" فرانسه در سال ۱۸۰۳ میلادی بنیان نهاده شد که تا سال ۲۰۱۴ میلادی بالغ بر ۶۵۰۰۰ فراگیر را براساس استانداردهای علمی - مهارتی علوم و فنون نظامی در رشته‌های مختلف نظامی آموزش داده و فارغ التحصیل نموده است (پایله، ۲۰۱۳). کارکرد مهم و غالب مؤسسات آموزشی فوق الذکر، ارتقای سطح توانمندی ادراکی و مهارتی فراگیران علوم و فنون نظامی برای مواجهه با مخاطرات عملیاتی در شرایط واقعی رزم دفاعی - نظامی عنوان شده است (سرکسیان، ۲۰۰۰).

پیشینه و کارکرد مؤسسات آموزش عالی نظامی در ایران

مدرسه نظام از قدیمی‌ترین مراکز آموزش نظامی در ایران محسوب می‌شود که در آذر ماه ۱۳۰۰ تأسیس گردید. این مدرسه از سال ۱۳۱۴ به دانشکده افسری تغییر نام داد و با بهره‌گیری از استادان ایرانی و خارجی به آموزش کلاسیک نیروهای نظامی سه‌گانه در رشته‌های پیاده، سواره، توپخانه و بعدها مهندسی و اردنانس می‌پرداخت. از سال ۱۳۲۷ و پس از تجدیدنظر در برنامه آموزشی، طرح درس‌های مربوط به این دوره‌ها تهیه شده و به دروس

1 - Zainal Abidin

2 - paile

دانشکده افسری اضافه گردید و در سال ۱۳۲۸ با پیشرفت تکنولوژی جنگ‌افزارها و سایر وسایل، دوره آموزش نظامی دانشکده افسری از دو سال به سه سال افزایش یافت. نیازمندی‌های کشور و استقبال جوانان به ثبت‌نام در دانشکده افسری، موجب شد که دانشکده افسری از فارغ‌التحصیلان دبیرستان نیز به تأمین دانشجو بپردازد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷، دانشکده افسری دارای جایگاه و منزلت ویژه‌ای در نظام اسلامی گردید (دانشگاه افسری امام علی (ع)، ۱۳۹۷). دانشکده افسری که متشکل از مؤمن‌ترین و انقلابی‌ترین اساتید و جوانان این سرزمین بودند، در همان سالهای نخست پیروزی انقلاب اسلامی و با شروع جنگ تحمیلی، فعالیت‌های فراوانی را برای پرورش نیروی انسانی متخصص و موردنیاز جبهه‌ها انجام دادند. این دانشگاه امروزه در رشته‌های مهندسی پرواز، علوم پایه و مدیریت و علوم نظامی به تربیت افسران موردنیاز در رشته‌های مختلف نظامی می‌پردازد (همان منبع، ۱۳۹۷).

پیشینه و کارکرد مؤسسات آموزش عالی نظامی در مالزی

مالزی کشوری در جنوب شرقی آسیا بوده و پایتخت آن کوالالمپور است. این کشور جمعیتی بالغ بر ۳۰ میلیون نفر دارد که ۶۱ درصد از مردم آن دارای دین اسلام هستند (جعفری، ۱۳۸۴). تا پیش از سال ۱۹۵۲ میلادی، دوره‌های فنون تاکتیکی و مدیریت نظامی با توجه به استانداردهای علمی آموزش کلاسیک از طریق اکادمی نظامی سلطنتی مالزی به فراگیران نظامی و کارکنان برای فارغ‌التحصیلی در یک رشته خاص و یا ترفیع درجه عرضه می‌شد که در نهایت نتیجه آن ارتقای نظامی افسران به مدارج بالاتر و تعلیم و آموزش نظامی دانشجویان پذیرفته شده، برای کسب آمادگی ورود به ارتش بود. در دسامبر سال ۱۹۵۴ میلادی طرح شکل‌گیری مدرسه عالی نظامی با توجه به طرح تفصیلی و برنامه‌های کلان مصوب صاحب‌نظران علوم و فنون نظامی که به تصویب نخست‌وزیری وقت رسیده بود، اجرایی گردید و سپس در ادامه‌ی پیاده‌سازی طرح جامع فوق‌الذکر، در سال ۱۹۵۸ میلادی ساخت دانشگاه عالی نظامی مالزی در زمینی به مساحت ۱۲۰۰ هکتار در ۱۶ کیلومتری کوالالمپور با کمک ۲۰ میلیون دلاری دولت آغاز گردید و در تاریخ ۲۰ ژوئن ۱۹۶۱ میلادی در دوره نخست‌وزیری ماهاتیر محمد به بهره‌برداری رسید. نخستین فارغ‌التحصیلان این دانشکده در سال ۱۹۶۶ میلادی در نیروهای مسلح مالزی مشغول به کار شدند (جوهری، ۲۰۱۴). طراحی جدید دانشکده عالی نظامی مالزی براساس طرح‌های توسعه در سال ۲۰۰۶ میلادی براساس شیوه‌های مدرن و با رویکرد استفاده از فناوری‌های نوین و روز نظامی در قالب دانشکده‌های پایه و عملیات با هدایت مرتبان ارشد به عنوان فرماندهان نظامی باسابقه و مجرب آغاز گردید (برازش، ۱۳۸۹؛ جوهری، ۲۰۱۴).

روش‌شناسی پژوهش

مطالعه تطبیقی در پژوهش‌های اجتماعی نقش و جایگاهی محوری دارد. این روش از قدیمی‌ترین شیوه‌ها در علوم اجتماعی محسوب می‌شود که درصدد فهم مشابهت‌ها و تفاوت‌ها از طریق شیوه‌های تطبیقی و مقایسه‌ای است (طالبان، ۱۳۸۴). در این شیوه محققان عمدتاً با هدف شناسایی تفاوت‌های میان سیستم‌ها و رخدادهای اجتماعی و نیز بررسی تأثیر این تفاوت‌ها بر پاره‌ای از پدیده‌های خاص و مشاهده شده در درون سیستم‌ها، به انجام مطالعات تطبیقی می‌پردازند (کافوریو^۱، ۲۰۰۷). در مطالعات تطبیقی، محققان پدیده‌های مورد بررسی را در کلیت و با همه‌ی پیچیدگی‌هایش مشاهده نمی‌کند، بلکه مؤلفه‌های محدودی را از جنبه‌ای خاصی مدنظر قرار می‌دهد (راگین^۲، ۲۰۰۴). مطالعات تطبیقی دارای ماهیتی توصیفی، تبیینی و تحلیلی هستند که در جستجوی وجوه مشابهت یا افتراق میان پدیده‌ها از طریق جهت‌گیری‌های شناختی، قیاسی و استقرایی می‌باشند (هانسترین^۳، ۲۰۰۹). استفاده از بهترین تجربیات موفق کشورهای مختلف در حوزه‌های علوم و فنون نظامی از طریق مقایسه تطبیقی می‌تواند در طراحی یک مدل کارآمد و اثربخش برای بخش‌های مرتبط با تعلیم و آموزش نظامی و در نتیجه تقویت بنیه دفاعی هر کشور مفید باشد (فالک^۴، ۲۰۱۱). از این رو مطالعه حاضر با هدف بررسی تطبیقی نظام‌های آموزشی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی نظامی در دو کشور ایران و مالزی طراحی شده و به شناسائی و مقایسه ابعاد یاددهی^۵ یادگیری دو نظام آموزشی عالی نظامی این کشورها می‌پردازد. برای بررسی وضعیت نظام آموزش عالی در دانشگاه افسری نیروی زمینی ارتش ایران کلیه مستندات، مقالات و مدارک موجود در فصلنامه‌های علمی^۶ پژوهشی علوم و فنون نظامی، طب نظامی، مدیریت نظامی، کتب در دسترس و مستندات وبسایت اطلاع‌رسانی دانشگاه امام علی (ع) از سال ۱۳۷۶ تاکنون به‌صورت کتابخانه‌ای مورد بررسی قرار گرفته است. برای بررسی وضعیت نظام آموزش عالی مالزی نیز تمامی مقالات، کتب در دسترس، گزارش‌های رسمی منتشر شده در وبسایت اطلاع‌رسانی دانشگاه مربوطه و نیز مستندات و مدارک موجود در بانک‌های دانشی مؤسسه آموزش عالی دفاع مالزی از سال ۱۹۸۵ میلادی به بعد، مبنای کار محققان بوده است.

-
1. Caforio
  2. Ragin
  3. Hantrais
  4. falk

همچنین در تحقیق حاضر، از روش کیفی و شیوه‌های تحلیل محتوا برای یافتن پاسخ‌های مربوط به یافتن مؤلفه‌ها و ابعاد فرایند یاددهی^o یادگیری در دانشگاه افسری نیروی زمینی ارتش و دانشگاه عالی دفاع مالزی استفاده شده است. برای گردآوری داده‌های مورد نیاز، روش‌هایی نظیر: مصاحبه با خبرگان و تکمیل پرسشنامه باز بوسیله جامعه هدف مورد استفاده قرار گرفته است. لذا روش پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی بوده و از نظر شیوهی گردآوری اطلاعات در زمره مطالعات میدانی قرار گرفته است، همچنین از آنجا که پژوهش حاضر در صدد تبیین مؤلفه‌ها و ابعاد فرایند یاددهی^o یادگیری در مؤسسات آموزش عالی نظامی دو کشور بوده است از روش "توصیفی^o پیمایشی" نیز استفاده شده است. بنابراین در پژوهش حاضر برای جمع‌آوری داده‌های تحقیق از پرسش‌نامه‌های باز جهت شناسایی و تبیین ابعاد و مؤلفه‌های فرایند یاددهی - یادگیری استفاده شده و از خبرگان و اساتید دانشگاه افسری نیروی زمینی ارتش و دانشگاه عالی دفاع مالزی (به شیوهی الکترونیکی و ارسال ایمیل برای خبرگان دانشگاه عالی دفاع مالزی) پرسش شده است. به طور خلاصه در این پژوهش از روش‌های زیر برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است:

روش پژوهش در مرحله نخست به صورت کتابخانه‌ای و براساس مستندات مستخرج از کتب، مقالات و منابع اینترنتی مرتبط با موضوع پژوهش بوده است.

مرحله نظرسنجی از خبرگان نیز شامل بخش‌های زیر است:

نخست: تنظیم پرسش‌نامه‌ی اولیه براساس یافته‌های مرحله نخست

دوم: استفاده از روش دلفی و گلوله برفی برای بدست آوردن نظر خبرگان حوزه یاددهی یادگیری نظامی

سوم: تدوین ابعاد و مؤلفه‌های نهائی فرایند یاددهی - یادگیری

جامعه آماری این پژوهش برای تبیین ابعاد و مؤلفه‌های فرایند یاددهی^o یادگیری نظامی؛ خبرگان مؤسسات آموزش عالی نظامی، نظیر: اساتید و اعضاء هیئت علمی دانشگاه افسری نیروی زمینی ارتش و دانشگاه عالی دفاع مالزی است. با توجه به حجم جامعه خبرگان دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی که شامل: عوامل ذی‌ربط در فرایند یاددهی یادگیری نظامی که حدوداً ۱۰۰ نفر بوده است، در سطح اطمینان ۹۵ درصد و p و q برابر $0/05$ و d (دقت برآورد) برابر $0/05$ حجم نمونه ۲۱ نفر بدست آمده است و برای محاسبه آن از فرمول کوکران جامعه‌ی محدود استفاده شده است.

جدول (۱) اساتید و خبرگان مورد مصاحبه برای گردآوری داده‌های کیفی پژوهش در حوزه تبیین ابعاد و مؤلفه‌های فرایند یاددهی - یادگیری در مؤسسات آموزش عالی نظامی

ردیف	نام گروه نمونه	تعداد
۱	اعضاء هیئت علمی، مدرسان و خبرگان دانشگاه افسری نیروی زمینی ارتش	۱۱
۲	اعضاء هیئت علمی، مدرسان و خبرگان دانشگاه عالی دفاع مالزی	۱۰
۳	مجموع	۲۱

تجزیه و تحلیل اطلاعات مقایسه‌ای بدست آمده نیز در قالب جداول تطبیقی به صورت آنالیز کیفی شباهت‌ها و وجوه افتراق در محورهای مرتبط با یاددهی^۱ یادگیری نظامی نظیر: سیاست‌گذاری آموزشی، برنامه‌ریزی درسی، طراحی دوره‌های آموزشی، عناوین دروس و سرفصل دوره‌ها، ساختار نظام آموزشی، معیارهای سنجش عملکرد نظام آموزشی، پوشش جغرافیائی و امکانات درسی جمعیت فراگیران، کیفیت ارائه مطالب، روش‌های تدریس در علوم و فنون نظامی با توجه به اولویت‌های آموزشی - پژوهشی در مؤسسات آموزش عالی نظامی دو کشور بوده است.

ابعاد و مؤلفه‌های یاددهی - یادگیری نظامی در دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی

نظام تعلیم و تربیت نظامی و برنامه‌ریزی‌های بهبود و ارتقای سطح آموزش‌های مرتبط با آن با توجه به شرایط ملی و بومی هر سرزمین، می‌تواند برای کشورهای مختلف، متفاوت باشد (وان ری، ۲۰۰۲)؛ اما آنچه لازم است در مطالعات تطبیقی ارزیابی آموزش نظامی مد نظر محققان قرار گیرد شاخص‌ها و استانداردهای بین‌المللی مورد پذیرش سیستم‌های تعلیم و تربیت در دانشگاه‌های معتبر جهان است (رشیدزاده، ۱۳۹۱؛ هانترایس^۱، ۲۰۱۲). نتایج پژوهش‌های صورت گرفته توسط برخی محققان مانند وان ری (۲۰۰۲)، فالک (۲۰۱۱) و زاینال عابیدین (۲۰۱۲) نشان می‌دهد؛ آموزش و تعلیم و تربیت نظامی قویاً منعکس‌کننده‌ی زمینه‌های فرهنگی، ملی و بومی هر سرزمین است (وان ری، ۲۰۰۲؛ فالک، ۲۰۱۱؛ زاینال عابیدین، ۲۰۱۲). بنابراین مؤلفه‌های مرتبط با یاددهی^۱ یادگیری نظامی به لحاظ مفهومی قلمروئی گسترده را شامل می‌شود که برخی از آنها عبارتست از: برنامه‌ریزی درسی، رهیافت‌های یاددهی^۱ یادگیری، شیوه‌های تدریس، رسانه‌های مورد استفاده در انتقال مطالب درسی، محتوای دروس، سرفصل‌های آموزشی، زمینه‌های علمی و مهارتی فراگیران، میزان تخصص اساتید و مربیان و

1. Hantrais

نظام ارزیابی عملکرد آموزشی (مشایخ، ۱۳۹۴؛ کرکلز^۱، ۲۰۰۹). برخی از محققان نیز ابعاد و مؤلفه‌های مقایسه یاددهی^۵ یادگیری نظامی را در مؤسسات آموزش عالی به شرح زیر فهرست نموده‌اند:

- ۱) صلاحیت تخصصی و میزان سابقه علمی اساتید در انتقال سواد نظامی به فراگیران
  - ۲) مهارت‌های تجربی مربیان و اساتید در آموزش فنون و شیوه‌های استفاده و کاربرد ادوات و تسلیحات نظامی
  - ۳) طرح درس و محتوای آموزشی متناسب با شرایط و زمینه‌های علمی فراگیران
  - ۴) استفاده از روش تدریس‌های مناسب با محیط آموزش نظامی
  - ۵) استفاده از رویکردهای "دانشجو محور" در مسئله یابی و شناسایی مشکلات محیط عملیاتی و توانمندسازی علمی^۵ مهارتی دانشجویان برای مواجهه با شرایط واقعی
  - ۶) ارزیابی مستمر کیفیت فرایند "یاددهی^۵ یادگیری" در مؤسسات و دانشگاه‌های نظامی (فلورین، ۲۰۱۱؛ هارتمن، ۲۰۰۰؛ پایله، ۲۰۱۳، جوهری، ۲۰۱۴).
- ابعاد و مؤلفه‌های فرایند یاددهی^۵ یادگیری در مؤسسات آموزش عالی نظامی با احصاء نظر خبرگان اختصاراً به صورت نگاره شماره یک بیان شده است. در بخش‌های بعدی وجوه تشابه و افتراق مؤلفه‌ها و ابعاد یاددهی^۵ یادگیری نظامی برای دو کشور ایران و مالزی، در بازه زمانی پس از انقلاب اسلامی ۱۹۷۸ میلادی به رهبری امام خمینی (ره) و انقلاب اصلاحات مالزی ۱۹۸۲ میلادی به رهبری ماهاتیر محمد تاکنون در قالب یافته‌های پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد.

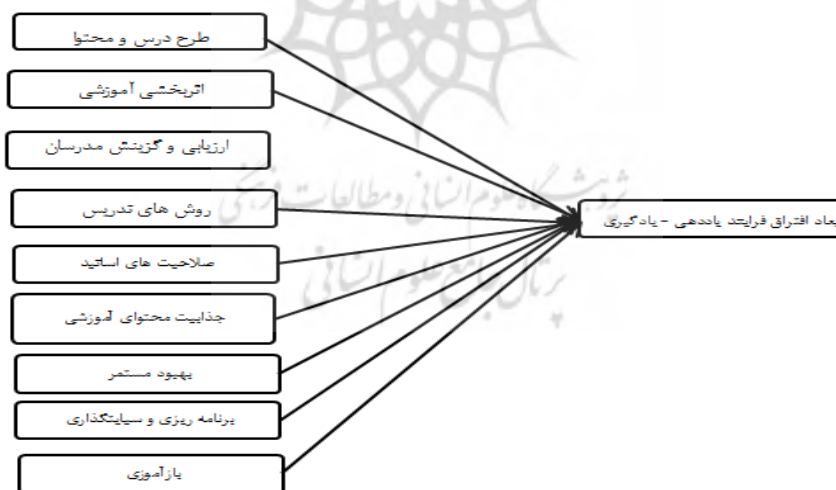
تجزیه و تحلیل یافته‌ها

تعاملات سیاسی و تجاری مناسب میان دو کشور ایران و مالزی و تناسب‌های فراوان در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی و مذهبی، سبب مناسبات بیشتر میان این دو کشور در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی شده است (مجتهدزاده، ۱۳۷۹). طی سال‌های اخیر دامنه این مبادلات، زمینه‌های مختلف علمی و پژوهشی را نیز در بر گرفته است (خبرگزاری فارس، ۱۳۸۵). نگاهی به ظرفیت‌های علمی و اجرایی دو کشور و وجود بسترهای مناسب برای افزایش سطح همکاری در عرصه‌های فن‌آوری و علوم دانشگاهی، لزوم بهره‌گیری از تجارب علمی و مهارتی در بخش‌های مختلف علوم و فنون نظامی را به منظور تقویت بنیه نظامی و دفاعی دو

کشور روشن می‌سازد. از این رو در ادامه به بیان یافته‌های حاصل از مطالعه تطبیقی دو کشور در حوزه یاددهی^۱ یادگیری نظامی پرداخته می‌شود.

بررسی تطبیقی وجوه افتراق فرایند یاددهی - یادگیری در مؤسسات آموزش عالی نظامی ایران و مالزی

شرح اجمالی وجوه افتراق برای مؤلفه‌های یاددهی^۱ یادگیری در دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی برای بازه زمانی پس از انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۸ میلادی و انقلاب مالزی در سال ۱۹۸۱ به شرح جدول شماره (۱) فهرست شده است. منبع اصلی محققان برای تهیه جدول مذکور شامل: نظرات خبرگان و اساتید دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی، مستندات علمی دانشگاه امام علی (ع) در سال ۱۳۹۷؛ مستندات علمی دانشگاه امام حسین (ع) در سال ۱۳۹۷، تحقیقات آقامحمدی و همکاران (۱۳۹۱)، خادم الحسینی و همکاران (۱۳۸۸)؛ دهقان (۱۳۹۱)؛ رشیدزاده (۱۳۹۱)؛ بینیتی جوهری (۲۰۱۴) مستندات علمی دانشگاه عالی دفاع مالزی در سال ۲۰۱۸، مستندات علمی انجمن بین‌المللی پداگوژی نظامی (IAMP)^۱ در سال ۲۰۱۸ و غیره... بوده است. تصویر شماره (۱) وجوه افتراق و تفاوت ابعاد و مؤلفه‌های فرایند یاددهی^۱ یادگیری در مؤسسات آموزش عالی نظامی دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی را براساس نظر خبرگان نشان می‌دهد.

شکل (۱) وجوه افتراق و تفاوت ابعاد و مؤلفه‌های فرایند یاددهی - یادگیری در دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی براساس نظر خبرگان (منبع: نگارندگان با نظرسنجی از خبرگان فرایند یاددهی - یادگیری)

1. International Association for Military Pedagogy

جدول (۲) شرح وجوه افتراق و تفاوت مؤلفه‌ها و ابعاد فرایند یاددهی - یادگیری نظامی در دانشگاه

افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی در مطالعه تطبیقی

دانشگاه ابعاد و مؤلفه‌ها	دانشگاه افسری نیروی زمینی	دانشگاه عالی دفاع مالزی
طرح درس‌ها و محتوای دوره‌های تئوری در فرایند یاددهی ^۰ یاددهی آموزش نظامی	غنی‌تر بودن محتوای دوره‌های تئوری و تأکید بر ارائه سرفصل‌های مصوب در کلاس و اشراف دانشی اساتید بر طرح درس	اجمالی بودن محتوای دروس تئوری و ساعات کم دوره‌ها در فرایند یاددهی ^۰ یادگیری و تسلط نسبی اساتید
طرح درس و محتوای دوره‌های دوره‌های عملی آموزش و تعلیم نظامی	با توجه به تجربیات بدست آمده از هشت سال دفاع مقدس و شرایط مناسب جغرافیایی و چهار فصل بودن فضا، شبیه سازی میدان رزم برای فراگیران به واقعیت عملیاتی نزدیکتر است.	شرایط جغرافیایی گرم، مرطوب و بارانی، انتقال دوره‌های مهارتی و کاربردی را عمدتاً با استفاده از فناوری نوین و شبیه‌سازی رایانه‌ای فیزیکی امکان پذیر نموده است.
ارزیابی میزان اثربخشی آموزشی دوره‌های آموزش نظامی برای فراگیران	برگزاری آزمون در پایان هر دوره آموزشی و داوری و امتیازدهی پایان نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی با توجه به استانداردهای آموزشی	امتیاز فراگیران با توجه به نظر مربی و سنجش میزان پیشرفت آموزشی توسط اساتید انجام می‌شود.
ارزیابی مدرسان در پیاده‌سازی فرایند یاددهی ^۰ یادگیری نظامی	از طریق روش ارزیابی عملکرد ۳۶۰ درجه و نظرسنجی از فراگیران	ارزیابی به صورت مشاهدات میدانی میزان پیشرفت فکری و جسمی فراگیران و تولید کارنامه مدرسان توسط مقام بالادستی
اولویت‌های آموزشی برای ارتقای سطح معنوی فراگیران در مؤسسات آموزش عالی نظامی	تأکید بر ارتقای شخصیت معنوی و سلامت روحی فراگیران در قالب برگزاری مستمر آموزش‌های عقیدتی و مراسم‌های مذهبی	اکتفا به برگزاری دوره‌های اخلاق حرفه‌ای نظامی با توجه به آموزه‌های اسلامی در سال اول تحصیلی
روش تدریس در مؤسسات آموزش عالی نظامی	انتقال محتوای آموزشی توسط مدرسان با توجه به سازمان دروس و متناسب با نوع درس و ماهیت سرفصل‌ها انجام می‌شود.	انتقال مطالب آموزشی، عمدتاً توسط مربیان منتخب از سطوح فرماندهی و با توجه به تجارب و آموخته‌های قبلی آنها و پیش‌زمینه علمی فراگیران نظامی صورت می‌گیرد.
معیارهای انتخاب مدرسان در مؤسسات آموزش عالی نظامی	تأکید بر درجه علمی استاد و تجربه تدریس در مراکز دانشگاهی یا مهارت‌های رزمی، فرماندهی و مدیریتی با توجه سابقه فعالیت نظامی	تأکید بر انتخاب مربیان از سطوح فرماندهی و مدیریتی که برخوردار از تجربه عملیات نظام باشند.
نقش عوامل محیطی در فرایند یاددهی ^۰ یادگیری	امکان مواجهه محسوس فراگیران با شرایط سخت با توجه به وجود شرایط	انتقال محتوای آموزشی رزمی با توجه به یکنواختی شرایط آب و هوایی و

دانشگاه عالی دفاع مالزی	دانشگاه افسری نیروی زمینی	دانشگاه ابعاد و مؤلفه‌ها
اقلیمی عمدتاً به صورت شبیه‌سازی در آزمایشگاه	اقلیمی کوهستانی، دریایی، کویری و غیره و نیز وجود جغرافیای چهار فصل	
استفاده اساتید از تجارب نظامی سایر کشورها برای تولید محتوا در کلاس و انتقال فنون نظامی	امکان ایجاد انگیزه در فراگیران و انتقال علوم و فنون نظامی با توجه به تجارب اساتید در طول هشت سال دفاع مقدس	شایستگی‌های علمی و مهارت‌های کلیدی اساتید
جذابیت محتوا و توسعه مهارت‌های فراگیران با استفاده از استانداردهای بین‌المللی یاددهی - یادگیری نظامی امکان‌پذیر شده است.	تسهیل فرایند درک سیستم‌ها و روش‌های حمله و نفوذ با توجه به تجارب هشت سال دفاع مقدس و امکان ایجاد محتوای جذاب برای فراگیران، متناسب با مقتضیات محتوای تدریس	جذابیت محتوای ارائه شده برای فراگیران نظامی
ایجاد دانشکده فن‌آوری‌های نوین در مؤسسه عالی علوم و فنون نظامی و دفاعی مالزی و بهره‌گیری از پژوهشگران و مشاوران نظامی کشورهای پیشرو	تأکید بر استفاده از بهترین تجارب پداگوژیک و الگوگیری از تجربه‌های موفق نظامی در کشورهای دنیا به صورت توافق‌نامه‌های همکاری و اشتراک فنون و دانش‌های نظامی یا مطالعات کتابخانه و بررسی‌های میدانی	بهبود مستمر فرایند یاددهی ° یادگیری مؤسسات آموزش عالی نظامی
الزام فراگیران به تبحر در یک رشته ورزشی خاص وزمی و نیز کسب گواهینامه مربوطه به عنوان پیش شرط فراغت از تحصیل و اشتغال در مرکز نظامی و دفاعی	تأکید بر قرار دادن دوره‌های آمادگی جسمانی به عنوان بخشی از برنامه‌های روزانه فراگیران مؤسسات آموزش عالی نظامی	برنامه‌ریزی و سیاستگذاری دوره‌های ورزشی و ارتقای آمادگی جسمانی فراگیران نظامی
برای برخی رشته‌های خاص کسب کمربند مشکی در رشته‌های رزمی نظیر: تکواندو یکی از شروط فراغت از تحصیل است.	آموزش‌های دفاع شخصی و رزم غیرمسلحانه بخشی از برنامه‌های دوره‌های آموزشی برخی رشته‌ها در مؤسسات عالی نظامی محسوب می‌شود.	برنامه‌ریزی دوره‌های آموزشی رزم‌های غیرمسلحانه برای فراگیران نظامی
لزوم اخذ تصمیم عاقلانه و حل مسئله در شرایط بحرانی به عنوان یک طرح درس مجزا در تمامی رشته‌های آموزش عالی نظامی اجباری است.	این دوره‌های آموزشی بعضاً برای برخی رشته‌های نظامی نظیر: فرماندهی و مدیریت طراحی شده است.	دوره‌های آموزشی تصمیم‌گیری و تکنیک‌های حل مسئله در مؤسسات عالی نظامی

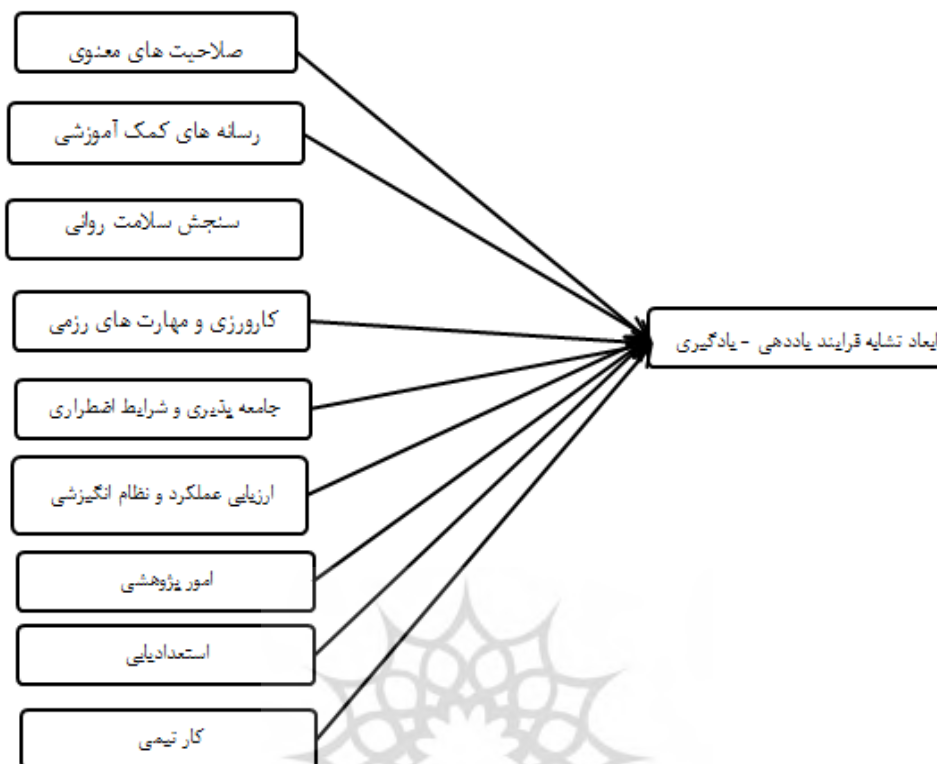

دانشگاه	دانشگاه افسری نیروی زمینی	دانشگاه عالی دفاع مالزی
ابعاد و مؤلفه‌ها	با تأکید بر نقش محوری استاد و مربی؛ استفاده از روش‌های تدریس اختیاری بوده و برای مدیریت کلاس‌ها و ارائه و تولید محتوای آموزشی به اساتید آزادی عمل داده شده است.	طرح درس‌ها از پیش طراحی شده و اساتید لازم است از یک ساختار خاص برای اداره کلاس‌ها و ارائه محتوای آموزشی استفاده نمایند.
مدیریت محتوا و کلاس‌ها، اساتید و شیوه‌های تدریس در مؤسسات عالی نظامی	برنامه‌های مهارت آموزشی تکمیلی برای فارغ التحصیلان به صورت غیرمتمرکز و توسط بخش آموزش واحد خدمتی صورت می‌گیرد.	تأکید بر ارتباط فارغ التحصیلان با نظام آموزش عالی برای بهره‌مندی از برنامه‌های بازآموزی

منبع: نظرات خبرگان و اساتید دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی، مستندات علمی دانشگاه امام علی (ع)، ۱۳۹۷؛ مستندات علمی دانشگاه امام حسین (ع)، ۱۳۹۷؛ آقامحمدی، داوود و همکاران، ۱۳۹۱؛ خادم‌الحسینی و همکاران، ۱۳۸۸؛ دهقان، ۱۳۹۱؛ رشیدزاده، ۱۳۸۹؛ رشیدزاده، ۱۳۹۱؛ بینیتی جوهری، ۲۰۱۴؛ دانشگاه عالی دفاع مالزی، ۲۰۱۸، انجمن بین‌المللی پداگوژی نظامی (IAMP)، ۲۰۱۸؛ پایگاه اطلاع‌رسانی ارتش مالزی^۱ (MAF)، ۲۰۱۸؛ جیسی یانگ، ۲۰۱۸ و نگارندگان.

بررسی تطبیقی وجوه شباهت و وفاق فرایند یاددهی - یادگیری در مؤسسات آموزش عالی نظامی ایران و مالزی

شرح اجمالی وجوه شباهت و وفاق برای مؤلفه‌های یاددهی^۵ یادگیری در دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی برای بازه زمانی پس از انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۸ میلادی و انقلاب مالزی در سال ۱۹۸۱ به شرح جدول شماره (۲) فهرست شده است. منبع اصلی محققان برای تهیه جدول مذکور شامل: نظرات خبرگان و اساتید دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی، مستندات علمی دانشگاه امام علی (ع) در سال ۱۳۹۷؛ مستندات علمی دانشگاه امام حسین (ع) در سال ۱۳۹۷، تحقیقات آقامحمدی و همکاران (۱۳۹۱)، خادم‌الحسینی و همکاران (۱۳۸۸)؛ دهقان (۱۳۹۱)؛ رشیدزاده (۱۳۹۱)؛ بینیتی جوهری (۲۰۱۴) مستندات علمی دانشگاه عالی دفاع مالزی در سال ۲۰۱۸، مستندات علمی انجمن بین‌المللی پداگوژی نظامی (IAMP) در سال ۲۰۱۸ و غیره... بوده است. تصویر شماره (۲) وجوه شباهت و وفاق ابعاد و مؤلفه‌های فرایند یاددهی^۵ یادگیری در مؤسسات آموزش عالی نظامی دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی را براساس نظر خبرگان نشان می‌دهد.

شکل (۳) وجوه شباهت‌ها و موارد وفاق ابعاد و مؤلفه‌های فرایند یاددهی - یادگیری در دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی براساس نظر خبرگان (منبع: نگارندگان با نظرسنجی از خبرگان فرایند یاددهی - یادگیری)

جدول (۳) شرح شباهت‌ها و موارد وفاق مؤلفه‌ها و ابعاد یاددهی - یادگیری نظامی دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی در مطالعه تطبیقی

دانشگاه عالی دفاع مالزی	دانشگاه افسری نیروی زمینی	دانشگاه ابعاد یاددهی ^۰ یادگیری
تأکید بر آراستگی به فضائل اخلاقی و برخورداری از ایمان و تقوای الهی در جذب فراگیران و تربیت معنوی آنها	تعهد به اصول و مبانی دین اسلام و برخورداری از تربیت اسلامی، لازمه جذب در دانشگاه افسری نیروی زمینی	شایستگی‌های معنوی فراگیران برای تحصیل در مؤسسات عالی نظامی
بهره‌گیری از رسانه‌های دیجیتال و شبیه‌سازهای آموزش نظامی در فرایند یاددهی - یادگیری	استفاده از ابزارهای کمک آموزشی متناسب با فن‌آوری‌های روز، نظیر: پاورپوینت، فلش، مالتی مدیا و غیره در کلاس‌های درس	بهره‌گیری از رسانه‌های کمک آموزشی و ابزارهای صوتی، تصویری، ویدئویی و دیجیتال در فرایند "یاددهی ^۰ یادگیری" فراگیران نظامی
پایش مستمر سلامت روانی فراگیران از طریق آزمایش‌های دوره‌ای	برخورداری از سلامت روانی لازمه پذیرش در دانشگاه افسری نیروی	سنجش سلامت روانی فراگیران نظامی

دانشگاه عالی دفاع مالزی	دانشگاه افسری نیروی زمینی	دانشگاه ابعاد یاددهی ^۵ یادگیری
	زمینی بوده و ارائه خدمات مشاوره و روان‌درمانی مناسب به فراگیران در ایام تحصیل صورت می‌گیرد.	
یادآوری مطالب درس‌های پیشین به عنوان بخشی از ساختار آموزش نظامی مالزی طراحی و پیاده‌سازی شده است.	پیوستگی مفاهیم برای دروس هر ترم با دروس ترم‌های قبل در برنامه‌ریزی درسی	ارتباط و پیوستگی مفاهیم در سرفصل‌های آموزشی به فراگیران نظامی
تأکید بر اجرای دوره‌های مهارتی برای پرورش مهارت‌های اخذ تصمیمات اثربخش در شرایط عملیاتی	تأکید بر آموزش مهارت‌های عملی در کنار توسعه مهارت‌های ذهنی	پرورش مهارت‌های رزمی
تأکید بر دوره‌های مفهومی، رزمی، طرح تحقیقاتی و پایان‌نامه	بسته به رشته تحصیلی شامل: طی دوره‌های آموزشی تئوری، عملی، آزمون جامع و نگارش پایان‌نامه است.	آموزش‌های تحصیلات تکمیلی فراگیران
فراگیران در کنار دریافت آموزش‌های نظامی، حضور در محیط‌های رزمی را نیز تجربه می‌کنند.	به منظور سازگاری با محیط واقعی و آشنائی با وظایف رزمی، وظایف دیگری نیز در قالب دوره‌های کارورزی به فراگیران محول می‌شود.	طرح‌های کارورزی فراگیران
تأکید بر اجرای فرامین نظامی و کسب مهارت‌های لازم برای پایداری در شرایط سخت نظامی	تأکید بر طراحی و تدوین برنامه‌های درسی مناسب برای تغییر نگرش فراگیران و توسعه خلاقیت آنها به منظور مواجهه با شرایط اضطراری	تدوین برنامه‌های ارتقای سطح هوش طبیعی فراگیران برای مواجهه با شرایط اضطراری
میان دوره‌های آموزش نظامی و ساختار و نیازهای واقعی مراکز تناظر وجود دارد.	طرح درس دوره‌ها متناسب با نیازهای مراکز نظامی تنظیم می‌شود.	میزان تناسب طرح درس دوره‌های آموزشی با نیازهای محیط نظامی
آزمون‌های فراگیران در انتهای هر ترم آموزشی به صورت شفاهی و عملی برگزار می‌شود.	ارزشیابی آموزشی فراگیران در پایان هر دوره آموزشی انجام می‌شود.	مکانیزم سنجش و ارزیابی فراگیران نظامی
اعطای مشوق‌های مادی و معنوی به فراگیران دارای عملکرد عالی	از طریق تشویق فراگیران برگزیده هر رشته تحصیلی، فراهم نمودن خدمات رفاهی، مرخصی‌های پایان هر نیمسال تحصیلی و ترفیع پس از فراغت از تحصیل امکان پذیر می‌شود.	نظام انگیزشی فراگیران نظامی
از طریق مشارکت دانشجویان در واحدهای تحقیق و توسعه و تنظیم سرفصل‌های پژوهشی در برنامه درسی امکان پذیر می‌شود.	از طریق تعریف پروژه‌های تحقیقاتی برای دانشجویان و تعریف طرح تحقیق در قالب پایان‌نامه برای آنها امکان پذیر می‌شود.	طراحی و برنامه‌ریزی امور پژوهشی

دانشگاه عالی دفاع مالزی	دانشگاه افسری نیروی زمینی	دانشگاه ابعاد یاددهی ^۱ یادگیری
ایجاد تیم‌های تخصصی در هر رسته برای انجام وظایف و تحقق اهداف آموزشی	تأکید بر انجام گروهی فعالیت‌های آموزشی و مهارتی	پرورش مهارت‌های انجام کارگروهی در نظام آموزش عالی نظامی
وجود نظام استعدادیابی و بانک نخبگان در سیستم آموزش نظامی	تأکید بر شناسایی و پرورش افراد فعالی و توانمند در هر رسته آموزشی	نظام شناسایی استعدادها و پرورش آنها
تأکید بر ارائه برنامه‌های آموزشی جامعه‌پذیری ارزش‌ها، هنجارها و فرهنگ محیط‌های نظامی	وجود برنامه‌های آموزشی برای آشناسازی فراگیران با فرهنگ، قوانین، مقررات و هنجارهای محیط آموزش نظامی	وجود سیستم‌های جامعه‌پذیری فراگیران علوم نظامی

منبع: نظرات خبرگان و اساتید دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی، مستندات علمی دانشگاه امام علی (ع)، ۱۳۹۷؛ مستندات علمی دانشگاه امام حسین (ع)، ۱۳۹۷؛ آقامحمدی، داوود و همکاران، ۱۳۹۱؛ خادم‌الحسینی و همکاران، ۱۳۸۸؛ دهقان، ۱۳۹۱؛ رشیدزاده، ۱۳۸۹؛ رشیدزاده، ۱۳۹۱؛ بینیتی جوهری، ۲۰۱۴؛ دانشگاه عالی دفاع مالزی، ۲۰۱۸، انجمن بین‌المللی پداگوژی نظامی (IAMP)، ۲۰۱۸؛ پایگاه اطلاع رسانی ارتش مالزی^۱ (MAF)، ۲۰۱۸؛ جیسی یانگ، ۲۰۱۸ و نگارندگان.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به گستردگی جغرافیای جهان اسلام و تهدیدهای دشمنان و پیشرفت‌های فن آوران و روابط تنگاتنگ کشورها در نظام بین‌الملل؛ ایجاد یک نظام آموزشی جامع و بهره‌ور در حوزه علوم و فنون نظامی، مستلزم استفاده از بهترین تجارب سایر کشورها و مبادله دانش و تجربه با آنهاست که در نتیجه می‌تواند زمینه‌ی توفیق آموزش‌های نظامی را در سطح مؤسسات آموزش عالی فراهم آورد. نتیجه بهره‌گیری از مدل‌های نوین یاددهی^۱ یادگیری نظامی مبتنی بر بهترین تجربیات در مراکز آموزش عالی نظامی، انتقال مهارت و دانش به فراگیرانی است که در آینده قرار است به منظور تحقق اهداف نظامی پرورش داده شوند که علاوه بر برخورداری از فنون و مهارت‌های نظامی، توانائی تحلیل و تصمیم قاطعانه را داشته باشند. از دیگر اهداف استفاده از یاددهی^۱ یادگیری نظامی ایجاد مدل موازنه میان شخصیت اجتماعی و نظامی فارغ التحصیلان که بتواند علاوه بر رسالت‌های نظامی به عنوان بخشی از بدنه جامعه به فعالیت‌های شهروندی بپردازند. بررسی تطبیقی فرایند یاددهی^۱ یادگیری نظامی در دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی مشخص می‌سازد که با توجه شرایط اجتماعی و چارچوب‌های آموزشی در ارتش‌های دو کشور، انسجام، اثربخشی و ارتقای کیفیت آموزش‌های نظامی از مقوله‌های چالش برانگیز در این از آموزش‌ها است. این چالش‌ها در سطح برنامه‌ریزی

1. malaysian army force

آموزشی و طرح درس‌های تئوری و مهارتی به‌گونه‌ای گسترده‌تر نمود یافته است که می‌تواند در درون ساختار آموزشی سبب بروز برخی مشکلات در فرایند یاددهی^۱ یادگیری و انتقال مؤثر مفاهیم آموزشی به دانشجویان شود. بنابراین پیشنهاد می‌شود مدل‌های نوین تضمین کیفیت یادگیری مهارت‌های تئوری و عملی نظامی با لحاظ عوامل درون دانشگاهی و برون دانشگاهی مد نظر برنامه‌ریزان و سیاستگذاران نظام آموزشی در دانشگاه افسری نیروی زمینی ارتش و دانشگاه عالی دفاع مالزی قرار گیرد. همچنین با بررسی سیر تاریخی فرایند یاددهی^۱ یادگیری نظامی در دانشگاه‌های نظامی مالزی و ایران و تطبیق آن با شاخص‌های اصلی و فرعی فرایند یاددهی^۱ یادگیری و استانداردهای پذیرفته شده در سطح مؤسسات آموزش عالی، می‌توان ادعان داشت که با توجه به قرابت ساختارهای فرهنگی، اجتماعی و مدیریتی دو کشور که بسیار شبیه به هم است برخی نتایج را به طور ضمنی استنتاج نمود که عبارتند از:

نخست: در طی سالهای اخیر، دانشگاه افسری نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در ابعاد و مؤلفه‌های کارائی و اثربخشی تعلیم و تربیت نظامی موفق‌تر از مالزی بوده و سیاست‌های اعمال شده از سوی این کشور در حوزه یاددهی^۱ یادگیری آموزشی از اثربخشی و کیفیت بیشتری برخوردار بوده است، که مهمترین دلایل آن عبارتند از: درصد جمعیت بالا و شرایط اقلیمی و جغرافیایی مناسب ایران برای ارائه آموزش‌های مهارتی، بهره‌مندی از تجارب بدست آمده از هشت سال دفاع مقدس، وجود ساختارهای منظم و سلسله مراتبی در فرایند آموزش‌های نظامی، برگزاری مانورهای عملی، ارزیابی‌های مستمر و وجود مکانیزم بازخورد و بهبود عملکرد و در نهایت سیستم‌های ارزشیابی‌های ساخت یافته در نظام آموزشی، که می‌تواند به عنوان یک راهکار بهبود در فرایند یاددهی^۱ یادگیری نظامی دانشگاه عالی دفاع مالزی مورد استفاده قرار گیرد.

دوم: با توجه به وجود ظرفیت‌های بالقوه توسعه و رشد در حوزه علوم و فنون نظامی در ایران می‌توان از رویکردهای نوین متناسب با توسعه فن‌آوری‌های نظامی روز برای بهینه‌سازی فرایندها و روش‌های آموزش عالی نظامی بهره جست و در راستای کاهش مشکلات تعلیم و تربیت نظامی نیز برخی تجربیات موفق کشور مالزی در خلق، توسعه، انتقال و استقرار فن‌آوری‌های نوین نظامی به عنوان یک الگوی مناسب می‌تواند توسط دانشگاه افسری نیروی زمینی مورد استفاده قرار گیرد.

سوم: بهره‌گیری از مدل‌های مربوط به نظام استعدادپروری به عنوان رکن مهم مدیریت آموزش نظامی می‌تواند به عنوان یک تجربه مطلوب در افزایش سطح بهره‌وری آموزش‌های نظامی مد نظر برنامه‌ریزان آموزشی هر دو دانشگاه قرار گیرد.

چهارم: تجربه‌ای که در قالب یک آموزه دانشی می‌تواند توسط نظام تعلیم و تربیت نظامی دانشگاه عالی دفاع مالزی مورد استفاده قرار گیرد؛ بهره‌گیری از رهیافت انتقال و اشتراک تجارب و مهارت‌های آموزشی اساتید و مربیان دانشگاه افسری نیروی زمینی از منظر روش‌های مطلوب تدریس در فرایند یاددهی-یادگیری با توجه به تجارب هشت سال دفاع مقدس و اصلاح نظام سیاست‌گذاری آموزشی و ارتقای آن با توجه به رویکردهای جدید برنامه‌ریزی نظیر: آمایش سرزمین و شناخت کامل پتانسیل‌های پژوهشی است.

پنجم: پیشنهاد می‌شود با توجه به نقش با اهمیت فرایند یاددهی^۵ یادگیری نظامی در تبدیل فراگیران به افسران توانمند و صاحب دانش و تجربه؛ سیاست‌گذاران در هر دو دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی، برای آمادگی فراگیران در مواجهه با شرایط برنامه‌ریزی نشده و بحرانی به تدوین طرح درس و سرفصل‌های مناسب و ارتقای سطح مهارت اساتید و مربیان اقدام نمایند.

ششم: به عنوان یک نتیجه بدست آمده از تحقیق حاضر، درک زمینه‌های فرهنگی^۶ اجتماعی در قالب یک الگوی یاددهی^۷ یادگیری می‌تواند به ارتقای مهارت‌های ذهنی و ویژگی‌های شخصیتی فرماندهان به عنوان مربیان نظامی در فضای آموزش عالی نظامی کمک نماید. بنابراین پیشنهاد می‌شود دانشگاه‌های افسری نیروی زمینی و دفاع ملی مالزی علاوه بر آموزش فراگیران، به گونه‌ای نظام یافته و هدفدار، امر بازآموزی پرسنل و ارتقای سطح مهارت‌های فارغ التحصیلان را نیز مد نظر قرار دهند.

پیشنهادها

نخست: پیشنهاد می‌شود؛ محققان آتی تأثیر ویژگی‌های عوامل انسانی و مدیریتی دخیل بر فرایند یاددهی^۸ یادگیری را در دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی مالزی را به دقت مورد بررسی قرار دهند.

دوم: با توجه به نقش راهبردها بر تدوین مدل‌های مطلوب یاددهی - یادگیری و نتایج آنها در تحقق اهداف خرد و کلان واحد دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی، پیشنهاد می‌شود؛ نقش راهبردهای مفهومی و عملیاتی و تأثیر آن بر عملکرد آموزشی دانشگاه‌های مذکور مورد بررسی قرار گیرد.

سوم: پیشنهاد می‌شود؛ بررسی رابطه میان عوامل سازمانی در ابعاد محتوایی و ساختاری و تأثیر آن بر بهبود فرایند یاددهی^۹ یادگیری در دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی، مد نظر محققان آتی قرار گیرد.

چهارم: بررسی تأثیر دانش زمینه‌ای فراگیران و تجربه و مهارت اساتید و کارکنان تخصصی بر بهبود کیفیت فرایند یاددهی^۵ یادگیری در دانشگاه افسری نیروی زمینی و دانشگاه عالی دفاع مالزی، از دیگر موضوعاتی است که می‌تواند به عنوان موضوع تحقیق مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- آقا محمدی، داوود، دهقان، نبی اله (۱۳۹۱). مدیریت راهبردی دانش در سازمان‌های دفاعی: چاپ اول، تهران: انتشارات دافوس ارتش جمهوری اسلامی ایران.
- بازرگان، عباس (۱۳۷۶)؛ کیفیت و ارزیابی آن در آموزش عالی: نگاهی به تجربه‌های ملی و بین‌المللی. فصلنامه رهیافت، شماره ۱۵ (بهار ۱۳۷۶)، از صفحه ۱ تا صفحه ۲۸.
- برادران شرکاء، حمیدرضا (۱۳۸۸) چشم‌انداز استراتژیک کشورهای مسلمان تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک - مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- برازش، محمودرضا (۱۳۸۹). مالزی و سنگاپور، مشهد: انتشارات آفتاب هشتم.
- توکلی، محمد کاظم (۱۳۸۶). ماهاتیر محمد: معمار مالزی نوین، تهران: هزاره ققنوس.
- تهامی، مجتبی (۱۳۸۴). امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی: تهران.
- جعفری، عباس (۱۳۸۴). گیئاشناسی کشورها، تهران: مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیئاشناسی، چاپ دوم.
- جیسی، یانگ، (۲۰۱۸). دفاع از حاکمیت مالزی و مقابله با تهدیدها، برگرفته از <https://army.mod.gov.my/index.php/en>
- خادم الحسینی، سید محمد و دیگران (۱۳۸۸). تأثیر دوره‌های آموزش نظامی بر سلامت روانی دانشجویان دانشکده افسری، تهران: فصلنامه طب نظامی، شماره ۱۱.
- دانش فرد، کرم الله؛ ذاکری، محمد (۱۳۹۱). بررسی تأثیر دوره‌های آموزش نظامی بر توانمندسازی روان شناختی سربازان تحت آموزش نزاجا، تهران: فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت نظامی، شماره ۴۵.
- دهقان، نبی اله، فتحی صمد، هوشیار، اکبر (۱۳۹۱)، فصلنامه مدیریت نظامی، سال دوازدهم، شماره ۴۸، زمستان ۱۳۹۱، ص ص ۱۵۸-۱۱۳.
- رشیدزاده، فتح الله، (۱۳۸۹)، تربیت نظامی، فصلنامه علوم و فنون نظامی، دوره ۱۳، شماره ۳۹، بهار ۱۳۸۹، صفحه ۷۹-۹۸.
- رشیدزاده، فتح الله، (۱۳۹۱)، ارزیابی عملکرد دانش‌آموختگان دانشگاه افسری امام علی (ع)، فصلنامه مدیریت نظامی، سال دوازدهم، شماره ۴۵، بهار ۱۳۹۱، صفحه ۱۱-۴۴.
- زرقانی، سیدهادی (۱۳۷۸). تحلیل و ارزیابی متغیرها و شاخص‌های قدرت نظامی: فصلنامه راهبرد دفاعی، سال ششم، شماره ۲۳.

- شاهنده، بهزاد (۱۳۷۴). سیاست و حکومت در آسیای جنوب شرقی، تهران: سمت.
- شیرزادی، رضا (۱۳۹۳). نوسازی، توسعه و جهانی شدن، تهران: آگه.
- شیرزادی، رضا (۱۳۹۶). اندیشه توسعه‌گرا: (موردکاوی اندیشه‌های ماهاتیر محمد)، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال هفتم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۶، ص ۲۲۳ ° ۹۷
- طالبان، محمدرضا (۱۳۸۴). معضل آزمون استدلال علی در تحقیقات تاریخی تطبیقی در مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، تهران: دانشگاه تربیت معلم. شماره ۵۰ ° ۵۱.
- فرهادی، علی، اسدی، اسماعیل، ذاکری، محمد (۱۳۹۶). بررسی وضعیت فعالیت‌های آموزشی و پرورشی فرماندهی آموزش‌های هوایی خضریی و تأثیر آن بر بهره‌وری آموزشی، فصلنامه علوم و فنون نظامی، سال سیزدهم، شماره ۳۹، بهار ۱۳۹۶، صص ۷۹ ° ۹۸
- فلیک، اووه (۱۳۸۷). درآمدی بر تحقیق کیفی، ترجمه‌هادی جلیلی، تهران: نشر نی.
- فیروزآبادی، سید حسن؛ خزرچی، ضیاء الدین (۱۳۹۱). من الجهاد الی الجهاد (حوار ثقافی جهادی فی الثورة الاسلامیه الایرانیه)، تهران: ناشر دانشگاه دفاع ملی.
- گلی زواره، غلامرضا (۱۳۸۶). شناخت کشورهای اسلامی و نواحی مسلمان نشین جهان، تهران.
- لریکان، مریم (۱۳۹۰). شناسایی فرهنگ برنامه درسی یادگیری الکترونیکی در دانشگاه‌های ایران؛ پایان‌نامه دکتری برنامه‌ریزی درسی. استاد راهنما: محمد عطاران. دانشگاه تربیت معلم (خوارزمی). دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- مالزی در افق 2020 (1385). گزارش فارسی از سند چشم‌انداز کشورهای در حال توسعه، خبرگزاری فارس. ۲۳ آبان.
- مجتهدزاده، پیروز (۱۳۷۹). ایده‌های ژئوپولیتیک و واقعیت‌های ایرانی، تهران: نشر نی.
- مجموعه بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) (۱۳۸۹). حدیث ولایت، تهران: مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب.
- مشایخ، فریده (۱۳۹۴). یاددهی ° یادگیری: علم و هنر یاددهی - یادگیری از دوران باستان تا به امروز (نظریه و کاربرد)، تهران: انتشارات سمت، دانشگاه تهران.
- معینی، حسین، (۱۳۹۴). وظایف و آرمان‌های بسیج از منظر امام خامنه‌ای، برگرفته از لینک

<http://basirat.ir/fa/news/284196>

- Caforio G., (2000). *The European Officers: A Comparative View on Selection and Education*, Edizioni ETS, Pisa.
- Crackel T.J., (2002). *West Point: A Bicentennial History*, University Press of Kansas, Kansas.
- Debesse, M. ( ). *Traite de sciences pedagogiques*, G. Mialaret, . toms, Paris.
- Dupont, P. Ossandon, M. ( ), *La pedagogic universitaire*, Paris, PUF.

- Durkheim, E. (1968). *Les regles de la methode scientifique*, Paris, PUF.
- Falk, C. (2011) *All Pedagogy is Military*, In T. Kvernbekk, H. Simpson and M.A. Peters (eds.), *Military Pedagogies: And Wahy They Matter*,. Sense Publishers, Rotterdam 1-16.
- Florian, H. (2002). *Military Pedagogy – A Pragmatic Approach*, In H. Florian (ed.), *Military Pedagogy ° An International Survey*, Peter Lang,. Frankfurt 47-66.
- Franke V., ( ). *Preparing for Peace: Military Identity, Value, Orientations and Professional Military Education*, Praeger Publishers,. Connnecticut.
- Hantrais, Linda ( ) *International Comparative Research*, New York: Palgrave.
- Hartmann U., (2002). *Military Pedagogy in a Changing World – A German View*, In H. Florian (ed.), *Military Pedagogy ° An International Survey*, Peter Lang, Frankfurt 69-82.
- Hartmann, U. (2000). *Military Pedagogy in Germany*, In J. Toiskallio (ed.), *Mapping Military Pedagogy in Europe*, Finnish National Defence. College, Helsinki
- Jowati Juhary . (2014). *Understanding Military Pedagogy*. Social and Behavioral Sciences 186 (2015), 1255 ° 1261
- Kirkels H. Klinkert W. and Moelker R. ( ). *Officer Education: The Road to Athens! NL-Arms, Faculty of Military Sciences, Amsterdam*,
- Morrandi, F. (2002). *Pratiques ET logique*, Paris, Ed. Village mondial.
- Paile, S. (2013). *Towards a European Understanding of Academic Education of the Military Officers*, In H. Annen, C. Nakkas and J. Makinen. (eds.), *Thinking and Acting in Military Pedagogy*, Peter Lang, Frankfurt 279-290.
- Ragin, Charles C ( ) *Comparative Methodology The Logic of Case Oriented Research*, Department of Sociology, and University of Arizona USA.
- Sarkesian S.C. ( ). *Beyond the Battlefield: The New Military Professionalism*, Pergamon Press, New York.
- Schifferle, P.J. (2010). *America's School for War: Fort Leavenworth, Officer Education, and Victory in World War II*, University Press of. Kansas, Lawrence,
- Schunk L.G. and Nielson, L. (2002). *Danish Approach to Military Pedagogy*, In H. Florian (ed.), *Military Pedagogy ° An International Survey*,.Peter Lang, Frankfurt. 11-28.
- Smelser, Neil. J. ( ) "On Comparative Analysis, Interdisciplinary and Internationalization in Sociology", *International Sociology*, ( ): -
- Szabo J. (2013). *Military Pedagogy: Focusing on the Fourth Generation of Warfare*, *Hatudományi Szemle*. 6,4 96-102.

- Toiskallio, J. (2003). *Ethics, Military Pedagogy and Action Competence*, In E.R. Micewski (ed.), *Civil-Military Aspects of Military Ethics Vol 1*,. Verlag, Frankfurt 52-64.
- Ulman, j. ( ). *La pensee educative contemporiane* Paris, Vrin.
- van Ree, A.J. (2002). *Towards a Military Pedagogy*, In H. Florian (ed.), *Military Pedagogy ° An International Survey*, Peter Lang, Frankfurt 29-. 46.
- Zulkifli Zainal Abidin and Tengku Mohd Tengku Sembok, (2010). *Conceptualisation of a National Defence University: Education is the First. Line of Defence*, Zulfaqr: Asian Journal of Defence and Security. 1, 15-12.

